КАБИНЕТ МИНИСТРОВ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МИНИСТРЛАР КАБИНЕТЫ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ **КАРАР**

2024 ел, 19 декабрь г.Казань № 1166

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасында калдыклар белән өлкәсендә территориаль схеманы раслау турында» 2018 ел, 13 март, 149 нчы карары белән расланган Татарстан Республикасында калдыклар белән өлкәсендә территориаль схемага үзгәреш кертү турында

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты КАРАР БИРӘ:

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасында калдыклар белән эш итү өлкәсендә территориаль схеманы раслау турында» 2018 ел, 13 март, 149 нчы карары белән (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 ел, 14 май, 391 нче, 2020 ел, 21 май, 414 нче, 2021 ел, 19 октябрь, 985 нче, 2022 ел, 9 июль, 661 нче, 2022 ел, 30 декабрь, 1465 нче, 2023 ел, 14 июль, 835 нче, 2023 ел, 10 октябрь, 1294 нче карарлары белән кертелгән үзгәрешләрне исәпкә алып) расланган Татарстан Республикасында калдыклар белән эш итү өлкәсендә территориаль схемага, аны яңа редакциядә бәян итеп, үзгәреш кертергә (карарга теркәлгән).

Татарстан Республикасы
Премьер-министры А.В.Песошин

Татарстан Республикасы
Министрлар Кабинетының
2018 ел, 13 март, 149 нчы
карары белән расланды
(Татарстан Республикасы
Министрлар Кабинетының
2024 ел, 19 декабрь, 1166 нчы
карары редакциясендә)

Татарстан Республикасы калдыклары белән эш итү өлкәсендә территориаль схема

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КАЛДЫКЛАРЫ БЕЛӘН ЭШ ИТҮ ӨЛКӘСЕНДӘ ТЕРРИТОРИАЛЬ СХЕМА

I БҮЛЕК

Калдыклар барлыкка килү чыганакларының булуы

Татарстан Республикасы

2024 ел

1.1 Калдыклар барлыкка килү чыганаклары

Калдыклар барлыкка килү чыганагы - капиталь төзелеш объекты яисә башка объект, шулай ук калдыклар барлыкка килә торган бер урында тупланган һәм (яисә) өзелми торган физик яисә технологик яисә технологик яктан бәйле булган бер яисә берничә җир кишәрлеге чикләрендә урнашкан аларның җыелмасы.

Калдыклар барлыкка килү чыганаклары исемлеге Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары, дәүләт статистикасы федераль хезмәте, табигатьтән файдалану өлкәсендә күзәтчелек федераль хезмәтенең Идел-Кама төбәкара идарәсе, «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәренең ачык чыганакларыннан (Яндекс-карта, 2GIS һ.б.) белешмәләр нигезендә формалаштырылган.

Калдыклар барлыкка килү чыганаклары түбәндәгеләр:

Торак фонды;
Җәмәгать билгеләнешендәге объектлар;
Туристлык кластеры;
Җитештерү предприятиеләре, шул исәптән

- файдалы казылмалар чыгару;
- эшкәртү производстволары;
- авыл, урман хуҗалыгы, аучылык, балыкчылык һәм балык үрчетү;

Төзелеш предприятиеләре;
Медицина оешмалары.

Үз чиратында, калдыклар түбәндәге төркемнәргә бүленә:
каты коммуналь калдыклар;
сыек коммуналь калдыклар;
җитештерү калдыклары;
төзелеш калдыклары;
медицина калдыклары;
биологик калдыклар.

1.2 Каты коммуналь калдыклар

Табигатьтән файдалану өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәтнең 2017 елның 22 маендагы 242 номерлы боерыгы белән расланган Калдыкларның федераль классификация каталогы нигезендә (КФКК) каты коммуналь калдыкларга (алга таба - ККК) «Коммуналь каты калдыклар» калдыклар ярдәмче төренең барлык төр калдыклары (код 7 31 000 00 00 0), шулай ук «Коммуналь калдыклар,җитештерүдә

коммуналь калдыкларга охшаш калдыклар, халыкка хезмәт күрсәтелгәндә калдыклар» калдыклары төрендәге башка калдыклар (код 7 30 000 00 00 0) керә, калдыклар ярдәмче тибы исемендә яисә калдыклар төркемендә калдыкларның ККК керүе күрсәтелгән булса.

Торак пунктлар буенча халык саны 1.1 нче кушымтада бирелгән. ККК барлыкка килү чыганаклары реестры - торак фонды 1.2 нче кушымтада бирелгән. ККК барлыкка килү чыганаклары реестры - иҗтимагый билгеләнештәге объектлар 1.3 нче кушымтада бирелгән.

1.3 Җитештерү калдыклары

Татарстан Республикасының сәнәгать структурасы:

файдалы казылмалар чыгару - 30 процент;
нефть продуктлары һәм нефть химиясе җитештерү - 31 процент;
машина төзелеше - 18 процент;
электр энергиясен, газ һәм суны җитештерү һәм бүлү - 8 процент;
азык-төлек продуктлары җитештерү - 6 процент;
башка җитештерү - 7 процент.

Татарстан Республикасы территориясендә сәнәгать калдыкларының иң эре үрнәкләре булып түбәндәгеләр тора: «КАМАЗ» гавами акционерлык җәмгыяте, «Водоканал» муниципаль унитар предприятиесе, «Түбән Кама Нефтехим» гавами акционерлык җәмгыяте, «Казаноргсинтез» гавами акционерлык җәмгыяте, «Түбән Кама шина» гавами акционерлык җәмгыяте, «Нәфис Косметикс» гавами акционерлык җәмгыяте, Татарстан Республикасы территориясендә Куйбышев тимер юлының Идел-Кама төбәге предприятиеләре.

Калдыкларны күренекле барлыкка китерүчеләр булып «В.Д.Шашин ис. Татнефть» гавами акционерлык җәмгыяте, «ТАНЕКО» ачык акционерлык җәмгыяте, «Таиф-НК» ачык акционерлык җәмгыяте, «Газпром-трансгаз Казан» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте, «ТНГ-ГРУПП» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте чыгару өлкәсе предприятиеләре, эшкәртү сәнәгате предприятиеләре - «Sollers-Чаллы» ачык акционерлык җәмгыяте, «Sollers-Алабуга» ачык акционерлык җәмгыяте, «Серго исемендәге завод» җитештерү берләшмәсе» федераль дәүләт унитар предприятиесе, азык сәнәгате - «Просто молоко» идарәче компаниясе җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте, «Татспиртпром» ачык акционерлык җәмгыяте, «Эссен продакшн АГ» ябык акционерлык җәмгыяте тора.

1.4 Агросәнәгать комплексы калдыклары

Авыл халкы саны Татарстан Республикасы халкының 23 процентын тәшкил итә. Агросәнәгать комплексы республика икътисадында мөһим роль уйный. Татарстан

авыл хуҗалыгы продукциясе күләме буенча Россиянең башка төбәкләре арасында лидерлар өчлегенә керә. Тулаем авыл хуҗалыгы продукциясенең бәясе үсемлекчелек һәм терлекчелек арасында тигез өлешләрдә бүленә.

Терлекчелекнең чыгарылма продуктлары барлыкка килү чыганаклары һәм утильләштерү, зарарсызландыру һәм урнаштыру объектлары турында мәгълүмат 1.4 нче кушымтада бирелгән. Терлекчелекнең чыгарылма продуктлары (алга таба - ТЧП) белән эш итүнең планлаштырылган объектлары турында белешмәләр 1.5 нче кушымтада бирелгән.

1.5 Медицина һәм биологик калдыклар (белешмә мәгълүмат)

Безнең илдә сәламәтлек саклау үсешенең тиз темплары һәм дәвалау-профилактика учреждениеләренең (алга таба - ДПУ) саны елдан-ел артуы медицина калдыкларын зарарсызландыру, эшкәртү һәм күмү проблемасын аеруча актуаль итә, ул хәзерге шартларда медицина ярдәме күрсәтүгә бәйле йогышлы авыруларны профилактикалауның мөһим өлеше буларак карала.

Хәзерге вакытта куркыныч калдыклар исемлегенә 50 төр медкалдыклар керә, аларның күләме елдан-ел арта. 1979 елда ук Бөтендөнья сәламәтлек саклау оешмасы (БСО) медицина өлкәсе калдыкларын аеруча куркыныч төркемгә керткән һәм аларны юк итү һәм эшкәртү буенча махсуслаштырылган хезмәтләр булдыру кирәклеген күрсәткән.

Россия Федерациясе Баш дәүләт санитария табибының «Шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак урыннарына, җитештерү, иҗтимагый биналарны эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәрүгә санитар-эпидемиологик таләпләр» СанПиН 2.1.3684-21 санитария кагыйдәләрен һәм нормаларын раслау турында» 2021 елның 28 гыйнварындагы 3 номерлы карары белән расланган «Шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак урыннарына, җитештерү, иҗтимагый биналарны эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәрүгә санитар-эпидемиологик таләпләр» СанПиН 2.1.3684-21 санитария кагыйдәләре һәм нормалары (алга таба – СанПиН 2.1.3684-21) чыгу белән ДПУда күп кенә проблемалы мәсьәләләр юридик яктан хәл ителде диярлек.

Бу калдыклар белән эшчәнлек шулай ук табигатьне саклау законнарын да җайга салу өлкәсенә керә, чөнки аларны зарарсызландыру процессында әйләнә-тирә мохиткә пычраткыч матдәләр чыгарып ташлаулар була, шулай ук зарарсызландыру нәтиҗәсендә 1-4 классլы куркыныч калдыкларның шактый азрак микъдарында барлыкка килә, алар «Җитештерү һәм куллану калдыклары турында» 1998 елның

24 июнендәге 89-ФЗ номерлы Федераль закон (мәсәлән, медицина калдыкларын яндырудан көл) тәэсиренә эләгә.

Медицина калдыклары барлыкка килү чыганаклары, барлыкка килә торган медицина калдыклары саны һәм зарарсызландыруга юнәлдерелгән медицина калдыклары агымнары 1.6 нчы кушымтада бирелгән.

«Җитештерү һәм куллану калдыклары турында» Федераль законның 2 статьясындагы 2 өлеше нигезендә радиоактив калдыклар, биологик калдыклар, ДПУ калдыклары, атмосферага зарарлы матдәләр чыгарып ташлаулар һәм су объектларына зарарлы матдәләр ыргыту өлкәсендә мөнәсәбәтләр Россия Федерациясенең тиешле законнары белән җайга салына.

«Биологик калдыклар» төшенчәсе Россия Федерациясе Авыл хуҗалыгы министрлыгының «Биологик калдыкларны күчерү, саклау, эшкәртү һәм утильләштерүнең ветеринария кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 26 октябрендәге 626 номерлы боерыгы, шулай ук «Дәүләтара стандарт. Ресурсларны сак тоту. Калдыклар белән мөрәҗәгать. Терминнар һәм билгеләмәләр» ГОСТ 30772-2001 белән билгеләнде.

1.6 Төзелеш калдыклары

Төзелеш калдыкларына капиталь төзелеш объектларын җимерүдән, биналарны, корылмаларны, юлларны, инженерлык коммуникацияләрен сүтүдән, реконструкцияләүдән, ремонтлаудан яисә төзүдән калдыклар керә. Төзелеш эшләрен алып барганда калдыклар күләменең шактый өлешен җир эшләрен алып бару процессында барлыкка килгән артык җир асты грунты тәшкил итә.

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КАЛДЫКЛАРЫ БЕЛӘН ЭШ ИТҮ ӨЛКӘСЕНДӘ ТЕРРИТОРИАЛЬ СХЕМА

II БҮЛЕК

Барлыкка килә торган калдыклар саны

Татарстан Республикасы

2024 ел

2.1 Татарстан Республикасы территориясендә калдыкларның барлыкка килү микъдары турында ККФК һәм аларның куркыныч класслары нигезендә (I дән алып V класска кадәр) калдыклар төрләре буенча системалаштырылган белешмәләр

Татарстан Республикасы территориясендә әйләнә-тирә мохиткә йогынты ясау дәрәҗәсе буенча I, II, III, IV һәм V класслы калдыклар барлыкка килә.

2.1 нче таблица Җитештерү һәм куллану калдыкларының төзелгән һәм тупланган хәвефлелек класслары буенча саны.

	Җитештерү һәм куллану калдыкларының саны, тонна
Калдыкларның куркыныч класслары	
I класс	177,271
II класс	3508,541
III класс	374245,866
IV класс	6549107,793
V класс	21840103,101
Барлыгы	28767142,57

I класслы (гадәттән тыш куркыныч) **калдыклар 2022 ел** ахырына 177,271 тонна тәшкил итә. 2022 елның ахырына саклауга 20,789 тонна терекөмеш табучы куелган, терекөмеш калдыкларын зарарсызландыру буенча махсуслаштырылган оешмаларга демеркуризациягә тапшырылган, алдагы елда тупланган 154,219 тонна калдыкларны исәпкә алып, 1,897 тонна утильләштерелгән.

II класслы куркынычтагы **калдыклар (югары куркыныч) 2022 елның** ахырына 3508,541 тонна куркыныч янаган. Шуларның 92 проценты эшкәртелгән, зарарсызландырылган һәм утильләштерелгән, саклауга 7,64 процент урнаштырылган. II класслы куркыныч калдыкларны җыю белән Татарстан Республикасы территориясендә I-IV класслы куркынычтагы калдыкларны зарарсызландыру һәм урнаштыру эшчәнлегенә лицензиясе булган махсуслаштырылган оешмалар шөгыльләнә.

III класслы куркыныч **калдыклар (уртача куркыныч) 2022 ел** ахырына 374,246 мең тонна, ягъни гомуми мәгариф һәм калдыклар туплау күләменең 1,3 проценты бар. Әлеге класс калдыклары нигездә ягулык һәм нефть продуктларын агызу шламы белән күрсәтелгән. 2022 елда нефть һәм нефть продуктларыннан савытларны һәм торбаларны чистарту шламасы утильләштерелгән, 15221,025 тонна шлам зарарсызландырылган, калганнары саклауга урнаштырылган һәм җирләнгән. III класслы куркыныч калдыкларны җыю белән республика территориясендә I-IV класслы куркыныч калдыкларны зарарсызландыру һәм урнаштыру эшчәнлегенә лицензиясе булган махсуслаштырылган оешмалар шөгыльләнә. 2022 елда III класслы

куркыныч калдыкларның 80,48 проценты утильләштерелгән, 12,92 проценты зарарсызландырылган, 4,01 проценты - саклауга куелган, 1,29 проценты - җирләнгән.

IV класслы (аз куркыныч) **калдыклар 2022 ел** ахырына 6,549 млн. тонна (гомуми белем бирү күләменең һәм барлык калдыкларны туплауның 22,77 проценты) бар. Төп күләм нефть продуктларының 15 проценттан кимрәген тәшкил иткән нефть продуктлары булган, су белән тәэмин ителгән 2,686 млн. тонна (41,01 процент) нефть продуктлары булган нефть агышлы агып төшүче суларны механик чистартуны (шлам) тәшкил итә, торак калдыклары тереп бетерелмәгән (эре габаритлыдан тыш) - 895,551 мең тонна (13,67 процент), оешмаларның офис һәм көнкүреш биналарыннан зарарланмаган (эре габаритлыдан тыш) - 505,792 мең тонна (7,72 процент).

2022 елда IV класслы куркыныч калдыкларның 27,29 проценты җирләнгән, 19,79 проценты - утильләштерелгән, 2,58 проценты - зарарсызландырылган, 45,06 проценты - саклауга урнаштырылган.

V класслы куркыныч **калдыкларның күләме (бөтенләй диярлек куркыныч түгел) 2022 ел** ахырына тупланган V класслы куркыныч калдыклар белән бергә 21,84 млн. тонна тәшкил итте, бу республикада барлык мәгариф күләменең һәм калдыкларны туплауның 75,92 процентын тәшкил итә.

Куркынычның бишенче классы 72,71 процентка җир казу эшләрен башкарганда барлыкка килгән грунт тарафыннан тәкъдим ителгән. Моннан тыш, V класска чүп-чар һәм калдыклар керә, аларның эшләнмәләр, ватылмаган (2,39 процент), төзелеш һәм ремонт эшләреннән алынган чүп-чар, калдыклар V класска кертелгән материаллар, эшләнмәләр (2,09 процент), торак калдыклары эре габаритлы (1,68 процент), оешмаларның офис һәм көнкүреш биналарыннан чүп-чар бөтенләй диярлек куркыныч (1,29 процент), ТКО җыелып бетмәгән чүп-чары (1,22 процент), төзелеш корылмалары калдыклары, чүп-чар-чар тутырылмаган (1,09 процент), чүп-чар калдыклары һәм картольләштерү өчен яраклы кәгазьләр (1,01 процент) һәм бәрәңге калдыклары керә.

2022 елда V класслы куркыныч калдыкларның 77,1 проценты утильләштерелгән, калдыкларның 9,8 проценты күмелгән, 10,06 проценты саклауга урнаштырылган.

2.2 ККК характеристикасы, шул исәптән аларның морфологик составы

КККның сыйфатлы характеристикаларына түбәндәгеләр керә:

морфологик һәм фракция составы;

тыгызлыгы һәм дымлылыгы;

үзенчәлекле үзлекләр.

ККК морфологик составы һәм аның үзгәрү динамикасы турындагы деталь калдыклардан утиль фракцияләр чыгаруның рентабельлеген бәяләү һәм икенче

чималдан базарда кирәкле продукцияне алырга мөмкинлек бирә торган ККК кыйммәтле компонентларын кулланудан икътисадый файда күрү өчен төп мәгълүматлар булып тора.

ККК морфологик составы - аларның состав өлешләренең гомуми массага процентларда күрсәтелгән эчтәлеге. ККК төп өлешләре булып кәгазь, азык калдыклары, полимер материаллар, пыяла һәм башкалар тора.

Техник җайга салу һәм метрология буенча федераль агентлыкның «Калдыкларны утильләштерү һәм зарарсызландыру (термик ысуллардан тыш)» иң яхшы мөмкин булган технологияләр буенча мәгълүмати-техник белешмәлек раслау турында» 2021 елның 22 декабрендәге 2964 номерлы боерыгы белән 2022 елның 1 июнендә гамәлгә кертелгән «Калдыкларны утильләштерү һәм зарарсызландыру (термик ысуллардан тыш)» ИТС-15-2021 иң яхшы мөмкин булган технологияләр буенча мәгълүмати-техник белешмәлек мәгълүматлары буенча Россия Федерациясенең уртача климат зонасында ККК уртача морфологик составы түбәндәге компонентлар белән күрсәтелгән (2.2 нче таблица):

2.2 нче таблица ККК морфологик составы (уртача климат зонасы)

Т/с	Компонент	Процент, масса буенча процент
1	Азык-төлек калдыклары	30 - 37
2	Кәгазь, картон	37 - 41
3	Агач	1 - 2
4	Кара металл	3 - 4
5	Төсле металл	1 - 2
6	Тукыма	3 - 5
7	Сөякләр	1 - 2
8	Пыяла	2, 3
9	Күн, резина	0,5 - 1
10	Ташлар	0,5 - 1
11	Пластмасса	5 – 6
12	Башкасы	1 - 2
13	Төшеп калу (15 мм ким)	5 - 7

Цивилизация үсешенә бәйле кайбер факторлар йогынтысында әлеге күрсәткечләр даими үзгәреп тора, яңа компонентлар барлыкка килә. Әмма, экспертлар билгеләп үткәнчә, калдыклар белән эш итү тармагын үзгәртеп кору барышында чүп-чар составының бу морфологик үзгәрешләре еш кына исәпкә алынмый. Әмма югарыда китерелгән күрсәткечләр калдыкларны селектив җыю шартларында алынган морфологик составтан гыйбарәт.

ККК ның контейнер мәйданчыкларында калдыкларның компонент составын анализлау нәтиҗәсендә алынган торак фонды объектларыннан һәм Татарстан Республикасының төрле эшчәнлек предприятиеләреннән морфологик составы Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре буенча уртача үлчәнгән процент һәм икенчел матди ресурслар санын исәпләү 2.2 нче кушымтада тәкъдим ителде.

Татарстан Республикасы территориясендә калдыкларны җыюның традицион (катнаш) системасы бар, шул ук вакытта ККК төрле тыгызлауның коэффициентлары булган чүп-чар ташу комплексларына китерелә. Чүп-чар ташучы машиналарда тыгызланган ККК массасы башка күрсәткечләргә ия, икенчел матди ресурслар алу мөмкинлеге буенча.

ККНның фракция составы - төрле зурлыктагы компонентлар массасының процент эчтәлеге.

2.3 нче таблицада «Торак урыннарны санитар чистарту һәм җыештыру» белешмәлеге нигезендә, материалның үзлекләре турында тулырак мәгълүмат бирә торган ККК фракция составы китерелгән. Таблицага эре габаритлы калдыклар (иске җиһазлар, суыткычлар, кер юу машиналары, агач кисү машиналары, эре төргәкләү тарасы), ягъни стандарт (0,75 куб. метр) контейнерлар һәм аерым җыела торган ККК турында мәгълүматлар кермәде.

2.3 нче таблица - ККНның якынча фракция составы

Компонент	Фракцияләрнең зурлыгы, мм				
	250 дән артык	150-250	100-150	50-100	50
Кәгазь, картон	3 – 8	8 - 10	9 - 11	7 - 8	2 - 5
Азык-төлек калдыклары	-	0, 1	2 - 10	7 - 12,6	17 - 21
Агач	0,5	0 - 0,5	0 - 0,5	0,5	0 - 0,5
Металл	-	0, 1	0,5 - 1	0,8 - 1,6	0,3 – 0,5
Тукыма	0,2 - 1,3	1 - 1,5	0,5 - 1	0,3 - 0,8	0 - 0,6
Пластмасса	0 - 0,2	0,5 - 1	1 - 2,2	1 - 2,5	0,2 - 0,5
Пыяла	-	0 - 0,3	0,3 - 1	1 - 2	1 - 1,6
Сөякләр	-	-	-	0,3 – 0,5	0,5 - 0,9
Күн, резина	-	0, 1	0,5 - 2	0,5 - 1,5	-
Ташлар, штукатурка	-	-	0,2 - 1	0,5 - 1,8	0,5 - 2
Башкасы	0 - 0,3	0,2 - 0,6	0 - 0,5	0 - 0,4	0 - 0,5
Төшеп калу	-	-	-	-	4 - 6
Барлыгы	**7,0**	**13,3**	**22,1**	**25,3**	**32,3**

Калдыкларның тыгызлыгы гаять үзгәрүчән һәм морфологик составка, дымлылыкка, тарда булу вакытына бәйле. Калдыкларның аерым компонентлары тыгызлыгы төрле, һәм аларның эчтәлеге үзгәрү тулаем калдыкларның уртача тыгызлыгына нык тәэсир итә.

ККНның аерым үзлекләренә калдыкларның элемтәсе һәм күзәтү сыйфаты керә. ККК җепселле фракцияләр (текстиль, тимер чыбык һ.б.) һәм дымлы ябышучан компонентлар булуга бәйле тоташтыру хисабына механик, структур бәйләнешкә ия.

2.3. ККК туплау нормативлары һәм барлыкка килә торган ККК массасының исәпләүләре

Теләсә кайсы торак пунктның ККК микъдари характеристикаларына йогынты ясый торган төп факторлар булып калдыклар барлыкка килү шартлары тора, аларга түбәндәгеләр керә:

халык саны һәм тыгызлыгы;

торак фондын төзекләндерү дәрәҗәсе (канализация, үзәкләштерелгән җылыту һәм җылылык белән тәэмин итү, катлар булу һәм чүп үткәргеч булу);

климатик һәм башка табигый шартлар;

КККның сыйфат характеристикалары;

торак пунктның архитектура-планлаштыру композициясе;

торак төзелешенең торышы һәм перспективасы;

икътисадый мөмкинлекләр.

Халык саны һәм туплану нормативлары ККК барлыкка килү күләмен билгеләүче төп факторлар булып тора.

ККК туплау нормативлары, аларның сезонлы үзгәрешләрен исәпкә алып, калдыкларны туплау нормалары турындагы мәгълүматларны үз эченә ала.

Татарстан Республикасында ККК туплау нормативлары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» 2016 ел, 12 декабрь, 922 нче һәм «Күпфатирлы йортларның һәм торак йортларның торак урыннарында кулланучылар категорияләреннән тыш, кулланучылар категорияләре өчен каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» 2023 ел, 1 декабрь, 1541 нче карарлары белән расланды.

ККК уртача тыгызлыгы - 121,14 кг/куб метр.

Татарстан Республикасы халкы саны 2023 елның 1 гыйнварына кабул ителде. Исәп-хисап белешмәләрен кулланганда ККК барлыкка килү чыганаклары буенча барлыкка килә торган күрсәткечләр нормаларын бүлү муниципаль берәмлек халкының гомуми санына, иҗтимагый билгеләнештәге барлык объектлар - ККК барлыкка килү чыганаклары буенча тигез өлешләрдә пропорциональ рәвештә гамәлгә ашырылды.

ККК барлыкка килүчеләрнең санын һәм күләмен исәпләүнең муниципаль берәмлекләр буенча чагыштырма нәтиҗәләре 2.1 нче кушымтада китерелгән.

Татарстан Республикасы территориясендә ел дәвамында барлыкка килә торган КККның гомуми исәп-хисап саны 12128907,89 (шул исәптән эре габаритлы калдыклар (алга таба - ЭГК) - 1747341,96) куб метр яисә 1469298,676 (шул исәптән ЭГК - 294776,739) тонна тәшкил итә.

Татарстан Республикасы территориясендә барлыкка килә торган ККК санының морфологик составы буенча хисабы 2.2 нче кушымтада бирелгән.

2030 елга кадәр чорга ККК барлыкка килүнең фаразланган күрсәткечләре 2.4 нче, 2.5 нче һәм 2.6 нчы таблицаларда күрсәтелгән. Халык саны динамикасы турындагы мәгълүматлар Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2023 - 2034 елларга Татарстан Республикасы Бюджет фаразын раслау хакындагы 2023 ел, 20 гыйнвар, 75-б номерлы боерыгы белән расланган Татарстан Республикасы бюджет фаразы күрсәткечләренә нигезләнгән.

2.4 нче таблица. 2030 елга кадәр чорга Татарстан Республикасында ККК барлыкка килүнең фараз күрсәткечләре

Ел	Халык, фараз буенча (кеше)	Халык (кеше)	ККК саны, куб.метр	ККК саны, тонна
2023	3882900	4001625	12128907,89	1469298,676
2024	3880600	3999255	12121723,44	1468428,350
2025	3878500	3997090	12115163,73	1467633,705
2026	3878500	3997090	12115163,73	1467633,705
2027	3878900	3997503	12116413,20	1467785,066
2028	3880400	3999049	12121098,71	1468352,670
2029	3883200	4001934	12129844,99	1469412,197
2030	3888000	4006881	12144838,62	1471228,528

2.5 нче таблица 2030 елга кадәр чорга Татарстан Республикасында ККК барлыкка килүнең фараз күрсәткечләре (көнбатыш зона)

Ел	ККК саны, ТР (куб.метр)	ККК саны, ТР (тонна)	ККК саны, көнбатыш зона (куб.метр)	ККК саны, көнбатыш зона (тонна)
2023	12128907,89	1469298,676	6369684,024	776473,6970
2024	12121723,44	1468428,350	6365910,999	776013,7597
2025	12115163,73	1467633,705	6362466,065	775593,8172
2026	12115163,73	1467633,705	6362466,065	775593,8172
2027	12116413,20	1467785,066	6363122,244	775673,8063
2028	12121098,71	1468352,670	6365582,912	775973,7654
2029	12129844,99	1469412,197	6370176,157	776533,6889
2030	12144838,62	1471228,528	6378050,294	777493,5573

2.6 нчы таблица 2030 елга кадәр чорга Татарстан Республикасында ККК барлыкка килүнең фараз күрсәткечләре (көнчыгыш зона)

Ел	ККК саны, ТР (куб.метр)	ККК саны, ТР (тонна)	ККК саны, көнчыгыш зона (куб.метр)	ККК саны, көнчыгыш зона (тонна)
2023	12128907,89	1469298,676	5759223,868	692824,9790
2024	12121723,44	1468428,350	5755812,443	692414,5903
2025	12115163,73	1467633,705	5752697,667	692039,8878
2026	12115163,73	1467633,705	5752697,667	692039,8878

2027	12116413,20	1467785,066	5753290,958	692111,2597
2028	12121098,71	1468352,670	5755515,800	692378,9046
2029	12129844,99	1469412,197	5759668,835	692878,5081
2030	12144838,62	1471228,528	5766788,328	693734,9707

Калдыклар төрләре һәм куркыныч класслары буенча калдыклар саны 2.3 нче кушымтада күрсәтелгән.

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КАЛДЫКЛАРЫ БЕЛӘН ЭШ ИТҮ ӨЛКӘСЕНДӘ ТЕРРИТОРИАЛЬ СХЕМА

III БҮЛЕК

Калдыкларны зарарсызландыру, утильләштерү һәм урнаштыру буенча максатчан күрсәткечләр

Татарстан Республикасы

2024

3.1 Татарстан Республикасы калдыкларын зарарсызландыру, утильләштерү һәм урнаштыру буенча максатчан күрсәткечләр

ККК белән эш итүнең комплексы системасы (Татарстан Республикасы) төбәк проекты паспортында түбәндәге максатчан индикаторлар, калдыкларны зарарсызландыру, утильләштерү һәм урнаштыру күрсәткечләре (алга таба - максатчан күрсәткечләр) билгеләнде. Максатчан күрсәткечләр мәгънәләре 3.1 нче таблицада китерелгән.

3.1 нче таблица - Татарстан Республикасы территориясендә калдыклар белән эш итү өлкәсендә гамәлдәге максатчан күрсәткечләр (паспортка туры китерелде).

Күрсәткеч исеме	Үлчәү берәмлеге (ҮБГК буенча)	База күрсәткече		Чоры, елы						
		күрсәткече	датасы	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
барлыкка килгән ККК гомуми массасында аерым туплау һәм эшкәртү (сортлаштыру) нәтиҗәсендә бүлеп бирелгән калдыкларның утильләштерүгә юнәлдерелгән өлеше	Процент	0,5	2018	0,5	0,7	0,9	0,9	0,9	2,5	2,5
Барлыкка килгән ККК гомуми массасында эшкәртүгә (сортлаштыруга) җибәрелгән ККК өлеше	Процент	6,6	2018	6,6	12,6	21	21	21	21	21
Барлыкка килгән ККК гомуми санында күмүгә җибәрелгән, шул исәптән эшкәртелгән (сортлаштырылган) КК өлеше	Процент	99,5	2018	99,5	99,3	99,1	99,1	99,1	97,5	97,5

ККЧны электр һәм (яисә) җылылык энергиясен җитештерү өчен алардан файдалану юлы белән утильләштерү	Елына миллион тонна	0	2019	0	0	0	0	0	0	0
ККК эшкәртү һәм утильләштерү өчен җиһазлар импорты өлеше	Процент	0	2018	0	0	0	39	38	37	36
Эшләнгән электрон модельләр өлеше	Процент	0	2018	0	100	100	100	100	-	-

3.2 нче таблица 2022 ел өчен хисап чоры ахырына I-V класслы калдыкларның барлыкка килү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү, саклау һәм калдык нисбәтенең микъдари характеристикалары

Хисап елы	БАРЛЫГЫ	Эшкәртелгән		Беренчел эшләнгәннәре утильләштерел-гән		Утильләштерелгән		Зарарсызланды-рылган		Күмелгән		Хисап елы ахырына саклау һәм калдык	
		тонна	процент	тонна	процент	тонна	процент	тонна	процент	тонна	процент	тонна	процент
2022	28767142,57	996789,08	3,47	302009,34	1,05	18134941,75	63,04	238176,71	0,83	3932154,42	13,67	5163071,28	17,95

3.3 нче таблица - Калдыкларны зарарсызландыру, утильләштерү һәм урнаштыру буенча ирешелгән максатчан күрсәткечләр (2022 ел) һәм калдыкларны зарарсызландыру, утильләштерү һәм урнаштыру буенча планлаштырыла торган максатчан күрсәткечләр (2023-2030 еллар)

Т/с	Күрсәткеч исеме	Күрсәткечнең мәгънәсе, процент				
		2022	2023	2024	2025	2030
1	Җитештерү һәм куллану процессында барлыкка килгән калдыкларның гомуми күләмендә утильләштерелгән (файдаланылган), зарарсызландырылган калдыклар өлеше	64,92	65	66	68	70
2	Җитештерү һәм куллану процессында барлыкка килгән калдыкларның гомуми күләмендә күмүгә җибәрелә торган калдыклар өлеше	13,67	13	12	11	10

3.4 нче таблицада 2022 елга коммуналь калдыкларны эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмүнең ирешелгән максатчан күрсәткечләре һәм 2023-2030 елларга ККҚны эшкәртүнең, утильләштерүнең, зарарсызландыруның, күмүнең планлаштырылган максатчан күрсәткечләре.

3.4 нче таблица ККҚны эшкәртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмүнең максатчан күрсәткечләре

Ел	Эшкәртүгә җибәрелде, процент	Утильләштерүгә (шул исәптән энергетика утильләштерүенә, компостлаштыруга) юнәлдерелгән, процент	Зарарсызландыруга җибәрелгән, процент	Күмүгә җибәрелгән, процент
2022	25,5	6,2	0,00	93,8
2023	26,7	8,3	0,00	91,7
2024	26,7	8,3	0,00	91,7
2025	26,7	8,3	0,00	91,7
2026	26,7	8,3	0,00	91,7
2027	70,6	50	0,00	50
2028	100	50	0,00	50
2029	100	50	0,00	50
2030	100	73,4	0,00	26,6

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КАЛДЫКЛАРЫ БЕЛӘН ЭШ ИТҮ ӨЛКӘСЕНДӘ ТЕРРИТОРИАЛЬ СХЕМА

IV БҮЛЕК

Калдыклар туплау урыны

Татарстан Республикасы

2024 ел

4.1 ККК туплау урыннарын оештыру. ККК төрләре һәм җыю шартлары. ККК (ЭГК) туплау урыннарына таләпләр

Татарстан Республикасы территориясендә ККК туплау урыннарын оештыру Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Каты коммуналь калдыклар белән эш итү һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2008 елның 25 августындагы 641 номерлы карарына үзгәреш кертү турында» 2016 елның 12 ноябрендәге 1156 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы территориясендә каты коммуналь калдыкларны туплау (шул исәптән аларны аерым туплау) тәртибен раслау турында» 2018 ел, 21 декабрь, 1202 нче карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

ККК туплау урыннарын (мәйданчыкларын) төзекләндерү һәм карап тотуга санитар-эпидемиологик таләпләр СанПиН 2.1.3684-21 дә бар.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Каты коммуналь калдыкларны туплау һәм аларның реестрын алып бару урыннарын (мәйданчыкларын) төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2018 елның 31 августындагы 1 039 номерлы карары нигезендә ККК туплау урыннары (мәйданчыклары) Россия Федерациясенең халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге өлкәсендәге законнары һәм Россия Федерациясенең башка законнары таләпләренә, шулай ук муниципаль берәмлекләрне төзекләндерү кагыйдәләренә туры килергә тиеш.

4.2 Контейнер паркы

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан ККК контейнерлары, туплау урыннары (мәйданчыклары), ККК төяү һәм алып китү урыннары (тартмасыз җыю) турындагы белешмәләр 4.1.1 нче - 4.1.45 нче кушымталарда китерелгән. 4.2 нче кушымтада Татарстан Республикасы ККК туплау, төяү һәм алып китү урыннарының җыелма мәгълүматлары китерелгән. Татарстан Республикасы территориясендә ККК туплау урыннары (мәйданчыклары) Татарстан Республикасы территориаль схемасының электрон моделендә чагылдырылды.

Төбәктә түбәндәге типтагы контейнерларга беренчел җыем белән ККК бер этапта чыгару системасы эшли:

0,75 куб.метр; 1,1 куб.метр күләмендәге контейнерлар;

8 куб.метр күләмендәге контейнерлар-бункерлар.

Татарстан Республикасында күпфатирлы йортлар белән төзелеш зоналарында ККК туплау өчен, кагыйдә буларак, 0,75 һәм 1,1 куб.метр күләмендәге контейнерлар кулланыла. Индивидуаль торак йортлар төзелгән зонада, бакчачылык, дача һәм яшелчәчелек ширкәтләре зонасында ККК туплау өчен, кагыйдә буларак, 0,75 куб.метр, 1,1 куб.метр күләмендәге контейнерлар һәм 8 куб.метр күләмендәге бункерлар кулланыла.

Үзе илтеп җиткерү ысулы бар: калдыкларны туплау өчен үз контейнерларын кулланалар яки бункерларга заказ бирәләр. Калдыклар калдыкларны барлыкка китерүчеләр тарафыннан калдыкларны урнаштыру урыннарына мөстәкыйль рәвештә илтеп җиткерелә, йә калдыклары транспортлау белән шөгыльләнүче махсус оешма яллана.

Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре һәм төбәк операторлары мәгълүматларына нигезләнеп, территориаль схеманы актуальләштерү барышында ККК тупланган урыннар, аларда урнаштырылган контейнерлар һәм бункерлар, шулай ук ККК төяү һәм алып китү (тартмасыз җыю) урыннары буенча мәгълүмат тупланды һәм территориаль схемага кертелде.

Татарстан Республикасында булган контейнер паркы һәм ККК туплану урыны буенча мәгълүматлар 4.1 нче таблицада китерелгән.

4.1 нче таблица

Татарстан Республикасында контейнер паркы, ККК туплау, төяү һәм алып китү урыннары буенча бирелгән җыелма күрсәткечләр.

Т/с	Муниципаль берәмлек	Туплау урыннары саны, данә	Контейнер-лар саны, данә	Бункерлар саны, данә	Аерым туплау өчен контейнерлар саны, данә
1	2	3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	Әгерҗе районы	103	230	0	0
2	Азнакай районы	115	333	4	196
3	Аксубай районы	397	613	0	2
4	Актаныш районы	14	38	0	38
5	Алексеевск районы	428	735	0	0
6	Әлки районы	256	316	0	0
7	Әлмәт районы	215	531	24	0
8	Апас районы	138	274	0	0
9	Арча районы	313	602	0	0
10	Әтнә районы	56	87	0	0
11	Баулы районы	67	149	8	8
12	Балтач районы	137	235	1	0
13	Бөгелмә районы	238	672	0	109
14	Буа районы	249	369	40	0
15	Югары Ослан районы	374	1067	41	1
16	Биектау районы	646	1054	228	0
17	Казан шәһәре	12919	27335	2265	1500

1	2	3	4	5	6
18	Чаллы шәһәре	412	897	10	0
19	Чүпрәле районы	299	416	0	0
20	Алабуга районы	252	632	23	0
21	Зәй районы	152	265	0	0
22	Зеленодольск районы	59	100	3	0
23	Кайбыч районы	311	473	0	0
24	Кама Тамагы районы	319	317	170	0
25	Кукмара районы	214	438	0	0
26	Лаеш районы	816	2061	283	4
27	Лениногорск районы	164	478	0	72
28	Мамадыш районы	147	227	0	0
29	Менделеевск районы	45	109	0	0
30	Минзәлә районы	45	96	0	0
31	Мөслим районы	29	59	0	0
32	Түбән Кама районы	1412	2428	1	109
33	Яңа Чишмә районы	166	375	15	0
34	Нурлат районы	149	291	0	0
35	Питрәч районы	305	810	28	0
36	Балык Бистәсе районы	296	703	1	0
37	Саба районы	447	878	97	0
38	Сарман районы	59	116	0	0
39	Спас районы	481	718	0	0
40	Тәтеш районы	440	909	46	0
41	Тукай районы	173	354	0	0
42	Теләче районы	238	333	0	0
43	Чирмешән районы	27	33	0	0
44	Чистай районы	354	705	0	0
45	Ютазы районы	159	379	8	0
	БАРЛЫГЫ	**24635**	**50 240**	**3 296**	**2039**

4.3 нче кушымтада еллар буенча төбәк операторлары сатып алуга планлаштырыла торган контейнерлар һәм бункерлар саны турында мәгълүматлар бар.

Территориаль схеманың электрон моделенең картографик нигезенә ККК туплаган барлык урыннар кертелде, алар турында мәгълүмат территориаль схеманы актуальләштерү барышында алынган.

4.3 ККК җыюның планлы-даими системасы белән республика территориясен тулысынча колачлау өчен контейнерларның минималь норматив санын исәпләү

Контейнерлар минималь норматив саны (Nкон) түбәндәге формула буенча исәпләнә:

Nкон= Ргод / (V×52× *t*), монда

Рел - КККның еллык тупланмасы, куб.метр;

t - калдыкларны юкка чыгаруның даимилеге (календарь елда 52 атна барлыгын исәпкә алып), атнага бер тапкыр;

V - контейнерның сыйдырышлылыгы (1,1 куб.метр кабул ителгән).

СанПиН 2.1.3684-21 ТКО тышкы һаваның уртача тәүлеклек температурасыннан чыгып, өч тәүлек эчендә эшкәртелмәгән ККК вакытлыча туплау вакытын билгели: плюс 5°С һәм югарырак - бер тәүлектән дә артык түгел (ягъни көн саен), плюс 4°С һәм аннан да түбәнрәк (елның салкын вакыты) - өч тәүлектән дә артык түгел. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Күпфатирлы йортларда һәм торак йортларда урыннар милекчеләренә һәм кулланучыларга коммуналь хезмәтләр күрсәтү турында» 2011 елның 6 маендагы 354 номерлы карары нигезендә - сроклардан читләшү мөмкин: бер ай дәвамында 72 сәгатьтән артык (кушылма) түгел; бер тапкыр 48 сәгатьтән дә артык түгел - һаваның уртача тәүлеклек температурасы +5°С һәм түбәнрәк булганда; бер тапкыр 24 сәгатьтән дә артык түгел - һаваның уртача тәүлеклек температурасы +5°С тан югарырак булганда.

Контейнерларның минималь норматив санын исәпләү формуласында ***t*** калдыкларны чыгару ешлыгы ваклаучыда була.

Димәк, ***t* зурлыгы никадәр күбрәк булса,** ягъни калдыклар ешрак чыгарылачак, контейнерлар шулкадәр азрак кирәк.

Шул рәвешле, елның салкын вакытында контейнерларга ихтыяҗ җылы вакытка караганда күбрәк.

Елның салкын вакытында туплау мәйданчыкларына өстәмә контейнерлар китерү, ә җылы вакытта аларны алып китү икътисади яктан максатка ярашлы түгел. Өстәвенә, елның җылы вакытында контейнерлар саны күп булу (елның салкын вакыты буенча исәпләнгән) аларның тулмавына китерәчәк.

Контейнерларның минималь норматив санын исәпләгәндә калдыкларны чыгару ешлыгы төбәк операторлары мәгълүматлары нигезендә кабул итәбез.

Бу формула буенча ККК җыю өчен бункерларның норматив санын исәпләү дә башкарылган. Шартлыча исәпләгәндә 8 куб.метр күләмдәге бункер

кабул ителде. СанПиН 2.1.3684-21 нигезендә чыгаруның уртача ешлыгы - атнага бер тапкыр.

Контейнерларның норматив санын урнаштыру өчен ККК туплау урыннары санын исәпләгәндә аерым муниципаль берәмлектә туплану урыннарында урнаштырылган контейнерларның уртача саны кулланыла.

Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре киселешендә халыктан һәм юридик затлардан ККК һәм ЭГК җыю өчен шартлы контейнерларның минималь норматив санын исәпләү 4.4 нче кушымтада бирелгән.

ККК җыюның планлы-даими системасына күчкәндә, контейнерларны СанПиН 2.1.3684-21 таләпләре һәм нормалары нигезендә урнаштыру өчен мәйданчыклар корырга һәм яңадан җиһазландырырга кирәк.

ККК барлыкка килүнең норматив күләме нигезендә исәпләнгән төбәк буенча шартлы контейнерларның минималь норматив саны (1,1 куб.метр) 48198 данә тәшкил итә.

Норматив санда шартлы контейнерлар урнаштыру өчен калдыклар туплау урыннары саны 25685 данә.

СанПиН 2.1.3684-21 торак урыннан читтә тору таләпләрен үз эченә алган; авыл җирлекләре халкының планлаштыру һәм тыгызлыгы үзенчәлекләре бар, җирле үзидарә органнары үз карары белән конкрет торак пунктта туплану контейнерлары һәм урыннары санын арттырырга хокуклы.

ЭГК барлыкка килүнең норматив күләме нигезендә исәпләнгән төбәк буенча ЭГК җыю өчен шартлы бункерлар саны (8 куб.метр) 4642 данә тәшкил итә.

Татарстан Республикасы торак пунктларында контейнер мәйданчыкларын торак зонада, күпфатирлы торак йортлар янында, шулай ук стационар кибетләр, социаль, мәдәни һәм мәгариф өлкәсе объектлары һәм башка төр объектлар янында урнаштырырга кирәк.

4.4 ККК-ны бүлеп туплау

Татарстан Республикасы территориясендә ККК-ны бүлеп туплау Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасы территориясендә каты коммуналь калдыкларны (шул исәптән аларны аерым туплау) туплау тәртибен раслау турында» 2018 ел, 21 декабрь, 1202 нче карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Электрон җиһазлар калдыкларын туплау икенчел чималны кабул итүнең стационар пунктларында яисә икенчел чимал җыюның мобиль пунктларында кулланучылар гаризалары буенча ГОСТ Р 55102-2012 Россия Федерациясенең илкүләм стандарты нигезендә гамәлгә ашырыла. Ресурсларны сак тоту.

Калдыклар белән эш итү. Эшләп туктаган электр-техник һәм электрон җиһазларны, терекөмеш белән капланган җайланмаларны һәм җиһазларны исәпкә алмаганда, саклау, транспортлау һәм сүтү буенча җитәкчелек (алга таба - ГОСТ Р 55102-2012).

Терекөмешле лампалар туплау Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Җитештерү һәм куллану калдыклары белән яктырту җайланмалары, электр лампалары, тиешенчә җыемнар, туплау, куллану, зарарсызландыру һәм урнаштыру гражданнарның гомеренә, сәламәтлегенә, хайваннарга, үсемлекләргә һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерергә мөмкин булган калдыклар белән эш итү кагыйдәләрен раслау турында» 2020 елның 28 декабрендәге 2314 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Хәзерге вакытта төбәк буенча махсус җиһазландырылган контейнер мәйданчыкларында республиканың 10 муниципаль берәмлегендә калдыкларны аерым җыю өчен 0,9, 1,0, 1,1 куб.метр күләмендәге барлыгы 2039 махсус контейнер урнаштырылган. Әлеге территориаль схеманы эшләгәндә калдыкларны аерым туплау өчен контейнер мәйданчыкларының адреслары 4.1.1 нче - 4.1.45 нче кушымталарда китерелгән.

4.5 нче кушымтада республиканың 12 муниципаль берәмлегендә урнашкан икенчел чималны җыю пунктларының 67 пункты турында мәгълүмат китерелде. Икенчел чимал кабул итү пунктларында кара һәм төсле металл, макулатура, пыяла, пластмасса, агач эшләнмәләр кабул ителә.

4.5 Куркыныч калдыкларны җыю системасы

Әйләнә-тирә мохит өчен куркыныч калдыклар - батареялар һәм люминесцентлы лампалар зур куркыныч тудыра.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2020 елның 28 декабрендәге 2314 номерлы карары белән җитештерү һәм куллану калдыклары белән яктырту җайланмалары, электр лампалары өлешендә эш итү кагыйдәләре расланды, аларны җыю, туплау, куллану, зарарсызландыру, күчереп йөртү һәм урнаштыру гражданнарның гомеренә, сәламәтлегенә зыян китерергә мөмкин булган калдыклар белән эш итү, хайваннарга, үсемлекләргә һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян, алар җитештерү һәм куллану калдыклары белән үз составында терекөмеш һәм (яисә) аның кушылмалары (терекөмешле лампалары) булган электр лампалары һәм яктырту җайланмалары өлешендә эш итү тәртибен билгеле.

4.6 нчы кушымтада Татарстан Республикасы территориясендә эшкәртелгән терекөмешле лампалар туплау урыны адреслары күрсәтелгән.

4.7 нче кушымтада төбәк территориясендә I-II класслы куркынч калдыклар әйләнеше турында, «Федераль экологик оператор» федераль дәүләт

унитар предприятиесе белән килешүләр төзегән республика территориясендә үз эшчәнлеген гамәлгә ашыручы юридик затлар һәм индивидуаль эшкуарлар турында, I һәм II класслы куркыныч калдыклар белән эш итүне исәпкә алу һәм тикшереп тору федераль дәүләт мәгълүмат системасында төбәк территориясендә I һәм II класслы куркыныч калдыклар белән эш итү операторлары сыйфатында теркәлгән юридик затлар һәм индивидуаль эшкуарлар турында (алга таба - ФГИС ОПВК), I һәм II класслы куркыныч калдыклар белән эш итү эшчәнлегенә лицензиясе булган, ФГИС ОПВК теркәлгән юридик затлар һәм индивидуаль эшкуарлар турында мәгълүмат китерелә.

Россия Федерациясе Сәнәгать һәм сәүдә министрлыгы «Дюраселл Раша» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте белән берлектә кабул итү пунктларын оештыру юлы белән, шул исәптән социаль өлкә объектлары территориясендә, эшләп туктаган туклану элементларын аерым туплау инфраструктурасын булдыру проектын гамәлгә ашыру буенча эш алып бара. Туклану элементларын эшкәртүне «Мегаполисресурс» ДК предприятиеләре (Чиләбе ш..) һәм "НЭК" җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте (Ярославль ш.) гамәлгә ашыра.

4.6 Көнкүреш, электрон техника җыю

Электр җиһазлары калдыкларына федераль классификация каталогы нигезендә үз куллану үзлекләрен югалткан компьютер, электрон, оптик, классик җиһазлар буларак классификацияләнә торган калдыклар керә.

Куллану үзлекләрен югалткан электр-техник һәм электр җиһазларын туплау ГОСТ Р 55102-2012 белән гамәлгә ашырыла.

4.7 КККны тартмасыз ысул белән җыюны оештыру

Әлеге бүлекнең 4.1 бүлекчәсендә билгеләп үтелгәнчә, СанПиН 2.1.3684-21 авыл җирлекләре территорияләреннән яисә шәһәр җирлекләренең аз катлы төзелмәле территорияләреннән контейнер мәйданчыкларында тартмасыз ысул белән (ККК (ЭГК) тупламыйча) җыю һәм алып китүне рөхсәт итә.

ККК җыюның тартмасыз ысулы, кагыйдә буларак, күп сезонлы транспорт элемтәсе булмаган, халкы аз санлы булган һәм ККК туплау урыны (мәйданчыклары) булмаган грунт юллары булган торак пунктларда кулланыла.

ККК тартмасыз җыюны башкару өчен хәрәкәт маршруты буенча чүп ташу машиналары туктау урыннары төбәк операторы белән төзелгән шартнамә (Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Каты коммуналь калдыклар белән эш итү һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2008 елның 25 августындагы

641 номерлы карарына үзгәреш кертү турында» 2016 елның 12 ноябрендәге 1156 номерлы карары) яисә җирле үзидарә органы карары белән билгеләнә.

Кайбер торак пунктларда тартмасыз ысул кулланыла - калдыкларны калдыклар өчен контейнерлар кулланмыйча, махсус техника ярдәмендә алып чыгу, шул ук вакытта чүп ташый торган техниканы билгеле бер объектка кертү билгеләнгән көннәрдә һәм сәгатьләрдә башкарыла. Калдыкларны индивидуаль торак фондыннан, бакчачылык һәм дача берләшмәләреннән тартмасыз ысул белән чыгару ешлыгы расланган график нигезендә гамәлгә ашырыла. Шуның белән бергә, мондый система искергән булып санала һәм аны КККны контейнер мәйданчыкларын кулланып туплау системасына алыштыру максатка ярашлы.

4.1.1 нче - 4.1.45 нче кушымталарда ККК тартмасыз ысул белән төяүнең һәм чыгаруның 2637 урыны турында мәгълүматлар китерелгән.

Муниципаль берәмлектә контейнер мәйданчыклары булмаган очракта, ККК җыюны тартмасыз ысул белән башкарырга кирәк.

4.8 Транспорт паркын яңарту

Калдыкларны транспортлауны гамәлгә ашыручы калдыклар белән эш итү операторы чүп ташу машиналарын төзек хәлдә тотарга һәм аларны даими рәвештә санитар эшкәртүне башкарырга тиеш.

Барлык чүп ташу машиналары төбәк операторлары белән килештерелгән мәгълүм төскә буялырга тиеш. Чүп ташучы машиналарга хезмәт күрсәтүче персонал калдыклар белән эш иткәндә хезмәткәрләрне кирәкле яклауны тәэмин итә торган танылган униформага киенгән булырга тиеш.

Яңа файдалануга тапшырыла торган чүп ташу машиналарының барысы да ЕВРО-4 таләпләренә җавап бирергә һәм ГЛОНАСС системасының җиһазландырылган датчиклары булырга тиеш. ГЛОНАСС/GPS системасы белән җиһазланмаган чүп ташу машиналарын эксплуатацияләү 2018 елның 1 гыйнварына кадәр рөхсәт ителгән.

Чүп ташу машиналары каты көнкүреш калдыкларын территориаль схемада күрсәтелгән калдыклар белән эш итү объектлары юнәлешендә генә күчерергә тиеш.

Һәр чүп ташу машинасына карата билгеләнгән форма буенча маршрут журналы алып барылырга тиеш, анда чүп ташу машинасы хәрәкәте һәм ККК төяү (бушату) турында мәгълүмат күрсәтелә. Маршрут журналын электрон рәвештә алып бару рөхсәт ителә.

ККК ташу вакытында ККК транспортлау турындагы килешүдә каралганнан да күбрәк төялергә тиеш түгел.

4.9 ККК җыю белән тәэмин ителмәгән торак пунктлар турында белешмәләр

Татарстан Республикасы территориясендә ККК оешкан төстә җыю оештырылмаган торак пунктлар бар.

4.8 нче кушымтада даими транспорт белән барып җитеп булмый торган торак пунктлар, шулай ук ККК оешкан төстә җыю оештырылмаган торак пунктлар турында мәгълүматлар китерелгән. Килеп туган вәзгыять котылгысыз рәвештә ККК урнаштыру өчен рөхсәт ителмәгән урыннар барлыкка килүгә китерә.

Төбәкнең торак пунктларында КККны оешкан төстә җыю системасы кертелмәүнең төп сәбәбе, нигездә, транспорт белән бару чикләнгән булу, аларны эксплуатацияләүдә сезонлылык, торак пунктларда халыкның аз саны.

Каты өслекле юллар булмаган яисә сезонлы файдаланудагы юллар булган торак пунктларда КК җыю системасын оештыру өчен тартмасыз җыюның гаризалы системасын кертергә тәкъдим ителә..

Урнаштыру объектларына якын урнашкан һәм чүп ташучы машинасы аларга килә алган ККК оештырылган җыю булмаган торак пунктларда контейнер мәйданчыклары оештыру тәкъдим ителә.

Тартмасыз җыю булганда контейнер мәйданчыкларыннан да чыгару югары үтемле махсус транспорт чаралары белән чыгарылачак.

Авыл җирлекләрендә тартмасыз җыюны һәм контейнер мәйданчыкларын оештыру төбәкнең грунт юллары булган, сезонлы транспорт элемтәсе булмаган, халык саны аз булган һәм, шуңа бәйле рәвештә, калдыкларны җыюның һәм транспортлауның бәясе югары булган ерак торак пунктларында ККК җыюны тәртипкә салырга мөмкинлек бирәчәк.